

Tiltaksplan 2022 - 2023

Npf - Utvalg for etikk og grunnlagsspørsmål i psykiatrien ("Utvalget")

I henhold til målsetningen i utvalgets mandat av 2016 skal utvalget

identifisere og/eller utdype/diskutere aktuelle grunnleggende utfordringer for faget psykiatri. Utvalget skal bidra til å holde bevisstheten om fagets grunnlagsproblemer oppe hos Npfs medlemmer og støtte/supplere styret i Npf med uttalelser/vurderinger som har sammenheng med fagets grunnlagsproblemer. Utvalget skal også bidra til å gjøre psykiatriens grunnlagsproblemer aktuelle for samarbeidende profesjoner, helseledelse, brukere og allmennheten.

1. I arbeidsåret 2022/2023 vil utvalget (1) ferdigstille oppdatering av utvalgets mandat fra 2016, og (3) videreutvikle av presentasjonen av utvalgets arbeidsfelt på foreningens hjemmeside.

2. Navnet på utvalget foreslås endret fra *Utvalg for etikk og grunnlagsproblemer i psykiatrien* til *Utvalg for etikk og grunnlagsspørsmål i psykiatrien*.

Begrunnelse: Psykiatrien omfatter både verdinøytrale/naturvitenskapelige og verdirelaterte/skjønsmessige spørsmål og problemstillinger. Utforskning av naturvitenskapelige spørsmål og problemstillinger konvergerer mot evidensbaserte svar og løsninger. Utredning av verdirelaterte spørsmål og problemstillinger ender ofte i divergerende vurderinger og uenighet om svar og løsninger. Noen verdirelaterte spørsmål kan ha "riktige" svar som de fleste uten videre vil være enige om, men i mange verdirelaterte spørsmål er det ikke "riktige" svar og allmenn konsensus. Mange av temaene som hører naturlig hjemme i Etikk-/grunnlagsutvalgets arbeidsområde representerer verdirelaterte, divergente spørsmål og problemstillinger. I slike spørsmål kan utvalget (prøve å) bidra til *transparens* om uenighet, interessekonflikter, maktforhold, beslutningsprosesser, og balansert håndtering av uenighet, men kan ikke gi "riktige" svar. I verdirelaterte spørsmål ser utvalget bidrag til *transparens* og tydelighet om dilemmaer som sin viktigste oppgave, ikke å konkludere om "riktige" svar.

Utvalget mener at grunnlagsspørsmål gir mer dekkende, 'open-ended'e assosiasjoner til hva utvalget skal - og kan - bidra med, enn grunnlagsproblemer, som etter vårt skjønn mer peker i retning av "riktige" svar og løsninger. **(16. mars 2022: Endringsforslaget vedtatt på Npf's årsmøte)**

3. Forslag om endring av ordlyden i Npf's vedtekter § 3 Formål og oppgaver, strekpunkt nr. 2:

- å ivareta at det fag- og helsepolitiske arbeidet innenfor fagområdet baseres på oppdatert medisinsk kunnskap og på størst mulig konsensus om faglige prioriteringer,

Utvalget mener at ordlyden i dette punktet bør endres, jf begrunnelsen ovenfor for forslaget om å endre navnet på utvalget til *Utvalg for etikk og grunnlagsspørsmål i psykiatrien*. Forslag til ny ordlyd:

- å ivareta at det fag- og helsepolitiske arbeidet innenfor fagområdet baseres på oppdatert medisinsk kunnskap, og på størst mulig *transparens* i håndtering av interessekonflikter og uenighet om faglige prioriteringer og andre verdirelaterte problemstillinger.

(16. mars 2022: Styrets alternative endringsforslag vedtatt på Npf's årsmøte: å ivareta at det fag- og helsepolitiske arbeidet innenfor fagområdet baseres på oppdatert medisinsk kunnskap og bred faglig forståelse)

4. "Aktualisering" av grunnlagsspørsmål for Npf's medlemmer, samarbeidende profesjoner, helse-ledelse, brukere og allmennheten, jf pkt. 1. Målsetning i utvalgets mandat fra 2016, se VEDLEGG.

4.1 Psykiatriveka (1): Utvalget v/tidligere leder Victoria Akre fortsetter samarbeidet med Utvalg for rettspsykiatri v/tidligere medlem Arne Vaaler om parallellsesjon på Veka 2022 med tema *Tvang og menneskerettigheter i internasjonalt perspektiv*, i direkte dialog med programkomiteen for Veka v/Karen Alvestad Aukrust. Undertegnede er kontaktperson i det sittende Etikk-/grunnlagsutvalget, og holdes orientert om arbeidet ved kopi av e-poster.

4.2 Psykiatriveka (2): Utvalget har ansvar for foredrag i parallellsesjon tirsdag 15.03.2022 kl 14.00 -15.00. Økten varer 1 t, før pause 1500-1515. Utvalgets nestleder, Arne Thorvik, foredrar med tema *Suicidologi - vitenskapsteoretiske og etiske aspekter*. **(Utsatt til tirsdag 6. september 2022)**

4.3 "Adventseminarene" - Mandatoppdraget å arrangere et årlig, åpent, større, selvstendig seminar (utenom Psykiatriveka): Utvalget vil vurdere hensiktsmessigheten av "større, åpne seminarer" som formidlingsformat [Litteraturhuset (i ... ?); webinar; ...]. Et slikt arrangement krever eventuelt en lengre planleggingshorisont, og er tidligst aktuelt i 2023.

4.4 Internett/sosiale medier: Utvalget vil gå igjennom Npf's hjemmeside, og samarbeide direkte med Npf-ledelsen om hvordan Utvalget skal presenteres der. Utvalget vil også vurdere om direkte samarbeid med Npf's ledelse om Facebook eller andre sosiale medier er mer hensiktsmessig enn en egen Facebook-side for Utvalget, som i dag ($\Psi\Phi$ Grunnlagsproblemer i psykiatrien).

4.5 Tdnlf (?): Utvalgets medlemmer vil samarbeide om en kronikk om grunnlagsspørsmål i psykiatrien, spørsmålenes relevans for praksisfeltet og samfunnet/allmennheten for øvrig, og utvalgets mandat/virke i dette. I utgangspunktet vil essayet bli utarbeidet med tanke på publisering på foreningens hjemmeside, eventuelt i Tidsskrift for den norske legeförening. Utvalget vil også vurdere publisering for allmennheten.

5. Som overordnet, langsiktig målsetning for utvalgets arbeid har utvalget tatt utgangspunkt i det siste strekpunktet i Npf-vedtektenes formåls- og oppgaveparagraf (§ 3):

å bidra til legeutdanning, spesialisering og etterutdanning av høy kvalitet.

Utvalget har startet utarbeiding av forslag til en felles kunnskapsbase og anvendelsestenkning for etikk og grunnlagsspørsmål, spesifisert for grunnutdanning, spesialisering og etterutdanning. Som ledd i dette vil Utvalget prøve å tydeliggjøre egen rolle i forhold til andre, formaliserte/institusjonaliserte formidlere av etikk- og grunnlagstenkning.

—>

—>

Hovedområde/målgruppe	Referanser og aktuelle institusjoner
<p>I grunnutdanningen: Knyttet til pensum til <i>examen philosophicum</i> og <i>examen facultatum</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cappelen et al, 2021: <i>Vite, være, gjøre.</i> 2. Jordheim, Rønning, Sandmo & Skoie, 2019: <i>Humaniora. En innføring.</i> UiO <ul style="list-style-type: none"> – Senter for medisinsk etikk (SME) – UiB? NTNU? UIN? ...
<p>I spesialiseringen: Knyttet til spesifiserte læringsmål i spesialistforskriften,* både fra felles og psykiatrispesifikk kompetansemodul:</p> <p>1. Felles kompetansemodul, etikk: FKM 04</p> <p>2. Psykiatrispesifikke, kliniske læringsmål: VOP 079, 080, 081, 082</p> <p>* Læringsmål i spesialistforskriften: Se VEDLEGG 1</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. helsebiblioteket.no: <i>Kunnskapsbasert praksis.</i> 2. Malt et al, 2018: <i>Lærebok i psykiatri.</i> 3. Pedersen & Nortvedt (red.), 2017: <i>Etikk i psykiske helsetjenester.</i> 4. Lars Torsten Eriksson, 2018/2020: <i>Kritiskt tänkande/Kritisk tenkning</i> <ul style="list-style-type: none"> – Andre Npf-utvalg (alle), spesielt: <ul style="list-style-type: none"> - Spesialitetskomiteen - NBUP (barne- og ungdomspsykiatri) - NFRAM (rus- og avhengighetsmedisin) – Grunnkurs/RegUt – Helseforetak/godkjente utdanningsinstitusjoner – Utvalgets liste over anbefalt litteratur (påbegynt) – Andre fagmiljøer? (Psykologi; antropologi; sosiologi; filosofi; ...)
<p>I etterutdanningen: I dialog med Npf's arbeidsgruppe for resertifisering.</p> <p>Stikkord:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Oppdatert kunnskap 2) "Dannelse." <p>Tenkning – modning – refleksjon – verdiforankring</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Andreassen et al, 2020: <i>Lærebok i psykiatri.</i> Basisversjon. 2. Arnulf Kolstad & Ragnfrid Kogstad, 2019: <i>Grunnlagsproblemer i vitenskapene om mennesket.</i> 3. Robert A. Burton, 2009: <i>On Being Certain. Believing you are right even when you're not.</i> 4. Fred Wenstøp & Knut Lehre Seip, 2009: <i>Verdier og valg.</i> <ul style="list-style-type: none"> – Medisinsk-filosofisk forum (UiO, Institutt for helse og samfunn)

VEDLEGG 1**Læringsmål i spesialistforskriften****Felles kompetansemodul, etikk****FKM 04 Kunne håndtere etiske utfordringer i egen spesialitet, gjennomføre etisk refleksjon og veilede andre.**

I løpet av del 2/3 av spesialistutdanningen skal legen ha oppnådd følgende kompetanse:

Innhold kunnskaper/holdninger:

- Ha kunnskap om etisk teori og analyse og kjenne premissene for at en beslutning er etisk akseptabel
- Ha kunnskap om aktuelle klinisk etiske spørsmål (eks.: livsforlengende behandling, pasienter med manglende beslutningskompetanse, konfidensialitet, samtykke, tvang, prioriteringsbeslutninger på klinisk nivå, eutanasi og assistert suicid. Også spesielle dilemma som kan oppstå i et flerkulturelt samfunn).
- Vite om betydningen av og kjenne til utfordringer knyttet til pasientautonomi/brukermedvirkning.
- Kjenne til sammenhengen mellom etikk og kommunikasjon
- Ha tilstrekkelig kunnskap og ferdighet til å kunne veilede annet helsepersonell i etiske drøftinger
- Kjenne til klinisk etikk-komiteer, deres arbeid og vite hvordan de kan kontaktes

Innhold ferdigheter/holdninger:

- Kunne identifisere etiske dilemma i egen praksis og anvende metode for etisk analyse
- Kunne anvende metoder for å få til gode beslutningsprosesser når etisk utfordrende avgjørelser skal tas
- Kunne være ansvarlig for å gjennomføre etisk drøfting i tverrfaglig team
- Kunne håndtere etiske utfordringer som ved kollegial uenighet eller kritikk, ved medisinske feil eller varsling

Psykiatrispesifikke, kliniske læringsmål, akademisk kompetanse**VOP 082 Vitenskapsteoretisk grunnlag**

Ha god kunnskap om fagets vitenskapsteoretiske grunnlag inkludert fagets historie, forståelsesmodeller, behandlingstilnæringer og fagkritikk.

VOP 081 Sosiokulturelle forhold – forskningsresultater – forskningsprosjekter

Ha kunnskap om hvordan sosiokulturelle forhold har betydning for anvendelsen av forskningsresultater, planleggingen og gjennomføringen av forskningsprosjekter.

VOP 080 Forskningsetiske problemstillinger – tvungent psykisk helsevern – samtykkekompetanse

Ha kjennskap til forskningsetiske problemstillinger rundt forskning på pasienter underlagt tvungent psykisk helsevern og/eller manglende samtykkekompetanse.

VOP 079 Andre akademiske fag – forskning

Ha kunnskap om relevante fagområder og forskning fra tilstøtende akademiske fag som psykologi, sosiologi og filosofi.

STRATEGIDOKUMENT (Sist oppdatert 21/3-22)
Utvalg for etikk og grunnlagsspørsmål i psykiatrien

1. Utvalgets formål

Utvalgets formål fremgår av formålsparagraf for *Den norske legeforening* (§ 1-2), og vedtekter for *Norsk psykiatrisk forening* (§ 3).

Den norske legeforening

Lover/formålsparagraf (§ 1-2)

1. å arbeide for høy faglig og yrkesetisk standard blant foreningens medlemmer.
2. å samle alle leger og medisinstudenter for å fremme kollegiale og felles faglige, sosiale og økonomiske interesser.
3. å verne om medlemmenes psykiske og fysiske helse.
4. å fremme kvalitet i legeutdanningen og den medisinske fagutvikling.
5. å fremme medisinsk vitenskap, herunder medisinsk forskning og forskningsetikk.
6. å fremme tiltak for folkehelsen.
7. å arbeide med helsepolitiske spørsmål.

Norsk psykiatrisk forening

Vedtekter (Sist endret på årsmøtet 16. mars 2022)

§ 3 Formål og oppgaver

I tillegg til formålsbestemmelsene i Dnlfs lover er foreningens formål:

- å fremme norsk psykiatri faglig og vitenskapelig,
- ivareta at det fag- og helsepolitiske arbeidet innenfor fagområdet baseres på oppdatert medisinsk kunnskap og bred faglig forståelse.
- å bidra til legeutdanning, spesialisering og etterutdanning av høy kvalitet.

2. Utvalgets mandat (omarbeidet etter mandat 2016 - VEDLEGG)

Grunnlagsspørsmål kan samles under to hovedoverskrifter: (1) *Hva kan vi vite?* (vitenskapsteori/epistemologi) og (2) *Hva skal vi gjøre?* (verdiforankring/etikk). Utvalgets oppdrag er å synliggjøre grunnlagsspørsmål i psykiatrien, og bidra til bevisstgjøring om betydningen av disse spørsmålene for forståelse, holdninger og handlinger i psykiatrien som samfunnsmessig kontekstualisert akademisk fag og klinisk praksisfelt. Utvalget skal primært henvende seg til Npfs medlemmer, men utvalget skal også bidra til å synliggjøre betydningen av grunnlagsspørsmål i psykiatrien for samarbeidende profesjoner, helseledelse, brukere og allmennheten.

Videre skal utvalget støtte/supplere styret i Npf med uttalelser/vurderinger som har sammenheng med fagets grunnlagsspørsmål.

—>

3. Utvalgets arbeidsområder

Dnlf formålsparagraf (§ 1-2)	1.	Faglig og yrkesetisk standard
	2.	Kollegialt fellesskap og felles interesser
	3.	Medlemmenes fysiske og psykiske helse
	4.	Kvalitet i legeutdanningen og den medisinske fagutviklingen
	5.	Medisinsk vitenskap - medisinsk forskning og forskningsetikk
	6.	Folkehelsen
	7.	Helsepolitiske spørsmål
Npf - Vedtekter (§ 3)	8.	Norsk psykiatri, faglig og vitenskapelig
	9.	Oppdatert medisinsk kunnskap og bred faglig forståelse som grunnlag for det fag- og helsepolitiske arbeidet
	10.	Legeutdanning, spesialisering og etterutdanning

4. Utvalgets arbeidsform

4.1 Tiltaksplan

Utvalget utarbeider en årlig tiltaksplan innenfor arbeidsområdene angitt i punkt 2. Tiltaksplanen skal innledes med en kort redegjørelse for overveielser som er gjort vedrørende hvilke arbeidsområder som er valgt, inklusive overveielser om videre prioriteringer. Tiltaksplanen skal ha et langsiktig tidsperspektiv, og legge til rette for ivaretagelse av løpende oppgaver som går utover det sittende utvalgets valgperiode (f.eks. innlegg på Psykiatriveka).

4.2 Årsrapport

Utvalget utarbeider årsrapport til Npf's styre.

VEDLEGG:**Npf 2016: Mandat for Utvalg for grunnlagsproblemer i psykiatrien - UFGPP****1. Målsetning:**

UFGPP skal identifisere og/eller utdype/diskutere aktuelle grunnleggende utfordringer for faget psykiatri. UFGPP skal bidra til å holde bevisstheten om fagets grunnlagsproblemer oppe hos Npfs medlemmer og støtte/supplere styret i Npf med uttalelser/vurderinger som har sammenheng med fagets grunnlagsproblemer. UFGPP skal også bidra til å gjøre psykiatriens grunnlagsproblemer aktuelle for samarbeidende profesjoner, helseledelse, brukere og allmennheten.

2. Definisjoner

Med fagets grunnlagsproblemer menes temaer som er av betydning for forståelsen av fagets avgrensning mot tilliggende disipliner/fag, vurderingen av forskjellige bestanddeler av fagets innbyrdes vektning for fagets generelle profil, psykiaterens rolle og yrkesutøvelse, fagets rolle i samfunnet og fagets utvikling. Følgende temaer er aktuelle (ikke avgrenset av listen):

1. Vitenskapsteori	8. Antropologi
2. Idehistorie	9. Sosiologi
3. Filosofi	10. Psykiatriske fagdisipliner og terapiretninger
4. Etikk	11. Profesjonsvitenskap og utdanning
5. Genetikk og nevrobiologi	12. Helse- og straffelov
6. Bevissthetsforskning	13. Økonomi
7. Utviklingspsykologi/normalpsykologi	14. Ledelse

3. Arbeidsmåte

UFGPP søker å nå sin målsetning ved å arrangere seminarer og møter for leger i psykiatrien og for allmennheten samt å være en støtte for styret i f.eks planarbeid og høringer. UFGPP legger opp til å årlig arrangere minst en sesjon på Psykiatriveka for leger i psykiatrien i tillegg til et større selvstendig seminar åpent for alle. UFGPP vil også bruke også andre kommunikasjons-plattformer som sosiale medier og internett. UFGPP avholder fysiske møter 2-3 ganger i året. Sammensetning

UFGPP bør ha en variert sammensetning av medlemmer kjønns- og alders- og kompetansemessig. Det er ønskelig at medlemmer har et bredt engasjement i fagets grunnlagsproblemer, gjerne med spesialkompetanse/ interesse i et eller flere av temaene som er listet over.